

RISKUJE VŠETKO, ABY ZNIČILA PLÁNY NACISTOV.

DOKONCA AJ VLASTNÝ ŽIVOT...

ELLIE MIDWOOD

Ked' svet stíchol

MOTÝL

Od autorky bestselleru *Moja duša zostala v Osvienčime*

Ked' svet
stíchol

**Od autorky Ellie Midwood
vo vydavateľstve Motýľ tiež vyšlo:**

Huslistka z Osvienčimu

Dievča, ktoré utieklo z Osvienčimu

Moja duša zostala v Osvienčime

Musím ich zachrániť

Ked' svet stíchol

ELLIE MIDWOOD

Preklad: Barbora Andrežálová

VYDAVATELSTVO MOTÝL

WHEN THE WORLD WENT SILENT

Copyright © Ellie Midwood, 2024

All rights reserved.

Translation © Barbora Andrežálová, 2025

Cover photo © Magdalena Russocka/Trevillion Images

Design: Zuzana Ondrovičová

Napísala: Ellie Midwood

Preložila: Barbora Andrežálová, 2025

Zodpovedná redaktorka: Martina Šebeková

Vydalo: Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o.

www.vydavatelstvomotyl.sk

Vydanie prvé. Rok vydania 2025

Tlač: TBB, a. s., Banská Bystrica, Slovensko, BN: 148958/01

Vydavateľstvo Motýľ, s. r. o.

Dunajská 48, 811 08 Bratislava, Slovensko

Telefón: 02/381 045 81

e-mail: info@vydavatelstvomotyl.sk

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť akýmkoľvek spôsobom vrátane elektronického, mechanického, fotografického či iného záznamu bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Preklad tohto diela vznikol s finančnou podporou Literárneho fondu.

ISBN: 978-80-8164-424-5

Mojej editorke Claire s nesmiernou vďakou

Neviem, s akými zbraňami sa bude bojovať v tretej svetovej vojne, ale vo štvrtej svetovej vojne to budú palice a kamene.

ALBERT EINSTEIN

MATKA

HIROŠIMA, JAPONSKO 1946

Žena pred nami sa zahanbene zakryje, ale Herr Doktor sa, prirodzene, na nejakú cudnosť nehrá. Potrebuje merať, pichať, štuchať, fotografovať, dokumentovať... čokoľvek, len nie to, k čomu sa zaviazal, keď so zdvihnutou rukou recitoval prísahu, že nebude škodiť. Ja som zložila rovnakú prísahu. Na rozdiel od neho v ňu skutočne verím.

Jazvy na jej krku a rukách sa zahojili do zhrubnutej, akoby roztavenej masy. Ohanbie si zakrýva pokrútenými rukami. Niektoré prsty jej chýbajú, iné sa pod vplyvom neznesiteľného tepla akoby zatavili dokopy. Začali jej rásť vlasy, ale ani nová štica nezakryje hrču na krku. Od poslednej prehliadky sa zväčšila. Vidím to aj bez toho, aby som sa pozrela do nejakých tabuliek. Keby to bolo za starých čias, keď zem ešte tlela a vzduch chutil ako hrdzavý kov – alebo ako krv –, poslala by som ju s tým nádorom rovno na chirurgiu, aby ho doktor Sato, Američan japonského pôvodu, dobrovoľný lekár ako ja, vyrezal, skôr než rozpletie svoju sieť metastáz po celom tele. Lenže staré časy sa už pominuli a velí tu ten Američan a ja ho môžem len za jeho chrbtom posmešne oslovovať Herr Doktor a zraziť päty, kedykoľvek vysloví ďalší príkaz.

Veď kto bude počúvať bývalú nemeckú utečenku, ktorú Spojené štáty s nevôľou prijali a ochotne poslali do toho, čo zostalo z Hirošimy, len čo sa dobrovoľne prihlásila? Bola som tu s prvou várkou lekárov Červeného kríža, ktorí prišli na pomoc svojim japonským kolegom len niekoľko týždňov po bombardovaní. Stále si pamätám na zápach spáleného mäsa, ktorý sa vsiakol aj do stien provizórnych nemocníc. Stále si pamätám, ako vyzerali deti narodené matkám, ktoré samy sotva prežili výbuch. Držali ste niekedy na rukách dieťa také zdeformované, že ste nevedeli určiť jeho pohlavie, pretože všetko pod prerušenou pupočnou šnúrou bolo zrastené do jednej hrče? Skrývali ste niekedy pred matkou novorodenca, pretože pohľad na jeho odhalený mozog by ju určite dorazil? Herr Doktor nie, a predsa tu teraz šéfuje, tento dobre živý kariérny výskumník, ktorého prázdne oči sa rozžiarila, len čo narazí na mimoriadne zaujímavý prípad.

„Už si vytrpeli dosť.“ Spomínam si, ako som mu to povedala, hneď ako som si uvedomila, že nová komisia pre obete atómovej bomby, ktorú založili Spojené štáty, je tu len kvôli výskumu, rozhodne nie kvôli lekárskej pomoci. „Najprv samotný výbuch, potom choroba z ožiarenia rádioaktívnym spadom a teraz toto? Robiť laboratórne potkany pre zábavu vedeckých kruhov?“

Pamätám si aj pohľad, ktorý mi venoval. „V medicíne je potrebný výskum.“

„To hovoril aj Mengele, keď rezal dvojčičky,“ po nemecky som si zamrmlala popod nos a nechala ho bez vysvetlenia s nechápavým výrazom na tvári. Nemala som mu viac čo povedať.

Pomáhali sme, ako sa len dalo, bez toho, aby sme vedeli, ako pomôcť. Popáleniny, ktoré sa nechceli zahojiť; rany,

ktoré sa odmietali zatvoriť a hnisali; náhla anémia a infekcie odmietajúce reagovať aj na nové antibiotiká, ktoré obyčajne vyliečili všetko za niekoľko dní. Preťaženie a bezmocnosťou dohnaní takmer k hystérii sme sa vrhali na neviditeľného nepriateľa, ale ten si každým dňom vyžiadal ďalšie a ďalšie obete. Mal nenásytný apetít. Nič nemohlo uspokojiť jeho zúrivý hlad.

Niekedy koncom septembra som si vyžobrala telefonát z miestneho veliteľstva americkej armády. Len čo som začula manželov hlas, rozplakala som sa a viac ako minútu som zo seba nedostala jediné súvislé slovo. A potom sa to zrazu zo mňa vylialo – zúfalstvo, krutá zloba toho všetkého.

Napoly som čakala, že povie, že aspoň tá bomba nebola naša, že sme nemali na rukách krv. Namiesto toho sa však ozval šuchot papierov, ako sa prehrabával na stole.

„Tu je to. Štúdia o chorobe z ožiarenia, ktorú nám prepašovali Minini kolegovia, keď sme sa skrývali vo Švajčiarsku. Mám ti ju prečítať? Je veľmi krátka, ale možno ti to niečo dá.“

Prečítal ju a spolu so zabudnutými nemeckými slovami sa mi ako príznaky vynorili spomienky na svet, ktorý už neexistoval. Náš starý byt v Linzi, ktorý sme museli narýchlo opustiť uprostred vojny ako dvaja zloději zakrádajúci sa nocou. Rodinné albumy navždy stratené spolu s knižnicou, na ktorú sme boli takí hrdí. Naša mačka Libby a odsudzujúci výraz v jej zelených očiach, keď som ju odovzdala susede, aby ju krmila a starala sa o ňu, „len na pár týždňov, kým budeme preč“, akoby chudera vedela o všetkých našich plánoch a nenávidela nás za to, že sme ju do nich nezahrnuli. Čo však bolelo najviac – čo stále bolí –, bola prázdna čierna tabuľa v izbe našej dcéry Miny. Tesne pred naším odchodom som pritlačila dlaň na jej povrch, akoby som sa cez ňu dokázala dotknúť

svojho dieťaťa, ktoré nacisti považovali za nežiaduce a vyhodili ho zo školy, len aby si ho o pár rokov neskôr uchmatli pre svoje ohavné ciele. Vtedy ešte žila. Ešte žila, keď niekto na prah nášho dočasného švajčiarskeho príbytku položil jej správu o chorobe z ožiarenia s krátkou poznámkou napísanou jej sotva čitateľným rukopisom – „Som v poriadku. Čo najskôr požiadajte o americké utečenecké víza. Keď budem môcť, prídem za vami“.

Naposledy som počula, že jej priameho nadriadeného pred niekoľkými mesiacmi, hneď na konci vojny, zatkli spojenecké vojská a teraz je internovaný niekde v Anglicku. Žiadna vedkyňa s ním nebola. Meno mojej jedinej dcéry je zahalené mlčaním, v ktorom prežila väčšinu svojho života. Pochybujem, že sa niekedy dozviem, čo sa s ňou naozaj stalo. Mám len spomienky a svoju prácu, ktorú robím na jej počesť. Bola by rada, keby vedela, že sa pokúšam vyličiť to, čo sa iní snažili zničiť.

Johann ďalej čítal svojím tichým, tlmeným hlasom. Nič ma nerušilo, keď som si zapisovala jeho slová.

V Hirošime je teraz veľmi ticho. Vtáky nekrúžia okolo stromov, lebo tu už žiadne nerastú. Psy neštekajú, lebo tu už žiadne nie sú. Školáci nespievajú svoje hrdé piesne – spoločne sa obrátili na popol, deti aj piesne. Jeden výbuch a z celého mesta je masový hrob.

Len ticho. To neznesiteľné mŕtve ticho úplne všade. Pod jeho ťarchou ma bolí hrud'.

Prvá kapitola

LINZ, RAKÚSKO. OKTÓBER 1938

Nový riaditeľ je presne taký ako jeho odznak nacistickej strany: okrúhly, plešatý a červený v tvári. Ešte viac sa začervená, keď Minin otec odmieta vidieť metaforický nápis na stene, ktorý Mina videla už dávno. Videla to už v marci, keď Hitlerove vojská vtrhli do jej rodného Rakúska, akoby to bola ich obývačka, a predsa sa jej otec ďalej háda s Herr Fahrenholzom.

„Chápem, že máte rozkazy.“ Vidí len otcov profil, no pozná ho tak dobre, že poľahky odčíta slová, ktoré mu lietajú z pier ako z guľometu. „Ale vravím vám, že nový dekrét sa na Wilhelminu nevzťahuje. Ona sa so svojou telesnou chybou nenarodila. Ohluchla v dôsledku komplikácií pri osýpkach, keď mala päť rokov...“

„Presný pôvod jej defektu ríšu nezaujímam.“

Herr Fahrenholz je berlínsky presídlenec. Mina nepočuje jeho prízvuk, prezrádzajú ho však jeho miestne napnuté pery. Hlások vychádzajú v presnom rytme ako pochodujúce vojsko. Veľmi nerakúske. Tvrdé ako podrážky ich číziem.

„Viem len, že zaberá cenné miesto v triede, ktoré by mohlo zaplniť normálne dieťa.“

„Normálne?“ Mina cíti, ako dosky podlahy poklesnú, keď sa jej otec nakloní dopredu, pripravený udrieť. „Moja dcéra je viac než normálna. Moja dcéra je mimoriadne nadaná žiačka! Posledné dva roky jej učiteľ algebry dáva úlohy na vysokoškolskej úrovni, pretože tie stredoškolské zvládla už pred rokmi. Wilhelmina je...“

„Hluchá.“

To slovo letí vzduchom ako strela. Mina takmer cíti jeho svišťanie, keď jej preletí okolo ucha. Páli ju hanba – nie kvôli sebe, ale kvôli úbohému *Vatimu*. Musel si v práci vyprosiť deň voľna, aby sem prišiel a obhajoval jej prípad, a načo to všetko? Videla toho zavalitého, pehavého chlapca, ktorého nedávno priviedol do triedy Herr Fahrenholz. Dýchal ústami a nerozoznal trojuholník od štvorca, mal však na sebe uniformu *Hitlerjugend* a bol to nejaký ohromne dobrý boxer, alebo niečo také. Ríša zjavne potrebovala viac bojovníkov ako mysliteľov.

A Mina je mysliteľka skrz-naskrz. Nos stále v knihe, hlava stále inde. Vždy bola taká, odkedy si pamätá. Teplý septembrový deň a ona, len štvorročná, beží plnou rýchlou po Mozartstraße smerom k svojmu domu, v päťách má zadýchanú učiteľku z materskej školy.

„Mina dnes zasa utiekla!“ zazneli prvé slová z úst učiteľky, keď ju neskôr v ten deň prišla vyzdvihnúť *Mutti*, slabopáchnuca dezinfekčným prostriedkom a ešte stále v bielom nemocničnom plášti prehodenom cez zelené šaty.

Vtedy Mina ešte počula; pozerala na svoje malé modré topánočky, na matkinu ruku, ktorá ju držala, vnímala slová presiaknuté obvinením, ktoré jej v zatiaľ kratučkom detskom živote nedávali zmysel.

„Prečo si utiekla, Mina?“ spýtala sa mama a čupla si k nej.

Pokrčila plecami. *Len tak.*

„Stalo sa niečo?“ *Mutti*, našťastie vždy na jej strane, sa z nej snažila vymámiť odpoveď. „Zobral ti niekto hračku? Ublížil ti niekto alebo ti nadával?“

Nie. Chcela byť len doma, sama so svojím počítačom, na ktorom vďaka jednoduchému pohybu jej malých prstíkov čísla stúpajú, stúpajú, stúpajú – nie je to vari hotová mágia? Nemala rada krik. Nemala rada všetky tie telá, ktoré sa na ihrisku hýbali bez akéhokoľvek dôvodu. Jednoducho túžila po poriadku a tichu; bolo také ťažké to pochopiť?

Lenže Mina mala len štyri roky. Nedokázala to všetko vyjadriť.

Poriadok a ticho. Keď to druhé prišlo v jedno sychravé zimné ráno asi o deväť mesiacov neskôr, keď jej konečne klesla horúčka, Mina to brala ako požehnanie. Svet ešte nebol úplne nemý, len akosi stlmený, každý zvuk k nej doliehal ako spod nedotknutej snehovej prikrývky. Telo ju stále bolelo od bitky, ktorú vybojovalo a vyhralo. Mina ležala pokojne a nehybne vo svojej posteli, pozerala von oknom na záľahu snehu a vychutnávala tíš, akú predtým nepoznala. Dokonca ani keď si jej rodičia po prvý raz vyplašene uvedomili, že ich dcéra nepočuje, keď na ňu volajú, nemala pocit, že by stratila niečo cenné. Ani vtedy, keď sa jej matka rozplakala pri verdikte lekára: komplikácie pri osýpkach. Glejové ucho. Končí sa stratom sluchu. Nevyliečiteľné.

Zostať doma s *Opa* Wilhelmom, otcom jej matky, po ktorom dostala meno, bolo podľa Mininho názoru oveľa lepšie než čokoľvek, čo by jej mohla ponúknuť akákoľvek škôlka. Meno Wilhelm sa jej dedkovi hodilo. Mina si ho ešte stále pamätala, vysokého a impozantného, s mrožímí fúzmi, aké nosili panovníci, s medailami z veľkej vojny hrdo pripnutými

na hrudi, ako s vyrovnaným pokojom hľadá na svoju plačúcu dcéru a malú Minu.

Nespomína si celkom presne, čo v ten deň *Mutti* povedal. Vie len, že v ten prvý deň chytil do jednej ruky svoju nádherne vyrezávanú orechovú palicu, do druhej Mininu malú dlaň a vydal sa s ňou do kníhkupectva, kde nakúpil všetky knihy o poruche sluchu a posunkovej reči, ktoré našiel. Práve tam, v jeho vdoveckom byte s hrubými kobercami, ktoré raz týždenne vysávala slúžka, a s ťažkými bordovými závesmi, Mina sledovala, ako zovrel päť – tú istú päť, ktorá musela počas vojny naháňať strach, varovať alebo hnať mužov do boja – a otvoril ústa, pričom v druhej ruke držal malú drevenú kocku s namaľovaným písmenom.

„A.“

Abecedu už pozná, nie je malé decko, povedala mu vtedy a videla, ako mu nezbedne zaiskrili oči a pery pod tými impozantnými fúzmi sa mierne zvlنili.

Čosi jej povedal – bezpochyby niečo milé –,nedokázala však rozlúštiť slová a po prvý raz ju to vystrašilo do doposiaľ nepredstaviteľnej miery. Prišli panika, slzy, ďalšie slová od *Opu*, ale vôbec žiadny zvuk a ona tam sedela, vydesená, chvejúca sa a vzlykajúca. A naraz sa objavili *Opove* chlácholivé ruky, ktoré ju objali a odniesli do spálne, príliš veľkej pre jedného človeka.

Mina svoju babičku nepoznala. Zomrela na tuberkulózu, skôr ako sa Mina narodila, no jej prítomnosť tu bolo cítiť stále, všade okolo nich – v jemných béžových tapetách, ktoré si nepochybne vybrala; v nádherne vyrezávanej posteli a vo veľkom šatníku v rovnakom štýle. Aj v krídlovom zrkadle, pred ktorým si určite vypínala svoje bohaté lokne do zložitého účesu – stále tu boli jej hrebeň, vlásenky

a púder, dokonca aj fľaštičky s parfumom, akoby čakali na jej návrat.

Práve pred toto zrkadlo *Opa* postavil Minu a ukázal na jej slzami zaliaty odraz. Bledé dievča s gaštanovými vlasmi a pehami pri koreni nosa na ňu hľadelo uslzenými orieškovými očami.

Snažila sa plakať ešte viac a odvrátiť pohľad; tvrdošijne krútila hlavou a opakovala: „Nepočujem, nepočujem; nechápeš to? Ja – nepočujem.“

Jeho teplá ruka ju chytila za čeľusť. Opäť ukázal na dievča pred ňou s očami červenými od plaču.

„Ja nepočujem.“

Spokojne prikývol a znova niečo povedal, tentoraz ukazujúc na svoj vlastný odraz.

„Ja nepočujem!“ vykrikla Mina frustrovane, ale potom jej v mysli niečo zacvaklo na to správne miesto, keď videla, že starý otec po nej opakuje, akoby aj on bol jej odrazom. „Ja. Nepočujem,“ artikulovala už pomalšie a pozorne sledovala svoje ústa.

Starý otec sa neobyčajne vrúcne usmial.

„Ja. Nepočujem,“ artikuloval hneď po nej.

Tentoraz ho Mina „počula“.

Druhá kapitola

Na október je nezvyčajne slnečný deň, zlatisté a červenkasté listy ticho poletujú vo vetre. Vyučovanie sa už skončilo a chlapci z *Hitlerjugend* si cestou popod Minino okno hádžu loptu. Ich ústa sa doširoka otvárajú, zuby majú vycerené v nečujnom smiechu. Mina cíti, ako stena mierne vibruje, keď sa od nej odráža lopta. Niekde po Elisabethstraße, spolu so svojimi novými kamarátmi, kráča ten nový chlapec, ktorý sedí v jej bývalej lavici. Mina nevie, čo si má o tom myslieť.

Najprv sa hnevala, a to právom, že ju vylúčili, a ešte tak nespravodlivo. Jej zmysel pre všeobecnú spravodlivosť vycibrený rokmi, ktoré strávila pod dohľadom starého otca, sa búril. Na druhej strane, do konca školského roka – posledného, ktorý jej zostáva – sa bude učiť doma, a to je úľava. Už nebude musieť potláčať zívanie a nudiť sa pri rovniciach na tabuli, ktoré jej spolužiaci riešili celú večnosť, hoci boli až detsky jasné. Mina ich v duchu rozlúštila za pár sekúnd. Nebude musieť hádať zvyšok učiteľkinej vety, keď je otočená k tabuli namiesto k triede; nebude musieť znášať poníženie, keď sa prihlási, aby pripomenula Frau Braunovej, že sa má postaviť tvárou k nej, aby si mohla zapísať jej slová – Mina si už dávno zvykla písať bez toho, aby sa pozrela na papier, s očami celý čas prilepenými na učiteľkine ústa.

Všetko, čo jej spolužiakom išlo tak ľahko, si od Miny vyžadovalo toľko námahy, a predsa vynikala takmer v každom predmete, napoly vďaka mozgu, ktorým bola obdarená, a napoly z trucu, z túžby dokázať, že je rovnako dobrá. Stále tu však boli tie uštipačné poznámky – poznámky, ktoré nepočula, ale videla reakcie na ne, chichot, sklonené hlavy a kradmé pohľady jej smerom, štuchania lakťom a veľavravné pohľady. Bolo ľahké doberať si hluché dievča za jeho chrptom. Hluché dievča nemohlo reagovať, pretože nepočulo.

Učitelia sa nesprávali o nič lepšie. Niektorých otravovalo, že sa jej museli celý čas pozeráť do očí, a hoci sa tvárili ústretovo, z ich prístupu sršala neúprimnosť a neprestajne Mine naznačovali, že by jej bolo lepšie v *špeciálnej* škole pre *špeciálne* deti, kde by mohla využívať všetky výhody *špeciálneho* vzdelávania. Niektorí jej na rovinu pripomenuli, že ju v triede tolerujú len preto, že jej starý otec má priateľov vo vojenských kruhoch a potomok dôstojníka je potomok dôstojníka – lepšia krv, aj keď je to hluché dievča. Lenže potom, keď mala Mina len trinásť rokov, *Opa* zomrel a trepezlivosť učiteľov sa každým dňom stenčovala.

Iba vďaka Herr Strobellovi, jej učiteľovi algebry a geometrie, boli školské dni znesiteľnejšie. Keď si všimol, ako rýchlo dvanásťročná Mina dokončila úlohu, začal jej dávať náročnejšie zadania. Keď aj tie v okamihu vyriešila, vymenil jej učebnicu algebry pre začiatočníkov za učebnicu pre pokročilých. V pätnástich rokoch už Mina počítala rovnice na univerzitnej úrovni. Ale práve na konci minulého roka, keď ponúkla ľahšie, oveľa jednoduchšie riešenie rovnice, ako mala v učebnici, Herr Strobel s napoly pobaveným, napoly ohromeným úsmevom na tvári povedal, že nič viac pre ňu urobiť nemôže. Bola súca na univerzitu.

Univerzita, to určite. Mina si pošúcha oči a znova si prečíta vetu, ktorú musela čítať už desaťkrát. Pokúša sa sústrediť na Napoleonovu armádu kráčajúcu cez opustenú Moskvu, z ktorej obyvatelia ušli, ale jej myšlienky sú inde. Jej budúcnosť, ešte pred niekoľkými mesiacmi taká istá, sa zrazu rozplýva ako ranná hmla. Prišli Nemci a ona sa cez noc zmenila na nežiaduce, postihnuté dievča, tmavú škvrnu na úzkostlivo čistom genetickom zázname árijskej rasy.

Árijská rasa. „To je ale hromada sračiek,“ ako hovorieval jej nebohý *Opa*, nech mu je zem ľahká, v tých vzácnych chvíľach, keď stratil chladnú hlavu a z ctihodného rakúskeho dôstojníka sa zmenil na radového vojaka s patričným slovníkom.

Dejepis je Minin druhý najobľúbenejší predmet a dejiny – pred tým, ako ich prepísali Hitlerovi pochlebovači – sú v tejto téme neoblomné. Árijská rasa neexistuje. Existovali staroveké germánske národy a nordické kmene a Anglosasi a Kelti a Teutóni, kým neprišli Rimanovia a potom Huni zo Strednej Ázie so svojimi krvilačnými hordami a z čistej germánskej rasy nezostalo takmer nič. Čo to znamená ten „árijský“, na to sa treba spýtať Reichsführera Himmlera. Jeho vzdelanie chovateľa sliepok mu dáva dostatočnú autoritu, aby sa vyjadril k tejto téme.

Prudké zavibrovanie zvončeka náhle ukončí prúd Mininých nahnevaných myšlienok. Cíti, ako sa jej šíri cez podlahové dosky do chodidiel bosých nôh. Zamračené pozrie na kukučkové hodiny, ktoré tikajú na protilahej stene. Na oboch rodičov je ešte príliš skoro. Mama sa vracia až o štvrtý alebo aj neskôr, ak sa musí cestou z nemocnice zastaviť v potravínach. Aj *Vati* často zostáva vo svojej advokátskej kancelárii dlho do noci, pokiaľ sa nerozhodne priniesť kopu spisov domov, čo Mina, úprimne povedané, uprednostňuje, pretože

potom s ním môže v družnom tichu pracovať za jedným stolom, kým ich lahodná vôňa nepriláka do kuchyne skôr ako *Muttino* volanie.

Ďalšie zazvonenie zvončeka. Mine z neho brnia nohy, a tak ich zodvihne a vyloží na stoličku. Objíme si kolená a uvažuje, či by to nemala ignorovať. Tým, čo ju nepoznajú, by to neprišlo vôbec čudné – hluché dievča, ktoré je samo doma, skrátka nepočulo zvonček. A práve pred neznámymi sa začala mať na pozore. Neznáme uniformy všade naokolo; neznámy riaditeľ, ktorý nahradil starého a milého pána Wiesenthala; neznáme nové zákony, ktoré ju zrazu vyčlenili a zakázali jej vzdelávať sa spolu s „normálnymi“ deťmi. Neznáme je všetko nemecské, označené hákovým krížom a vo všeobecnosti niečo, s čím Mina nechce mať nič spoločné.

Lenže potom sa podlaha rozvibruje tretím zvonením, ktoré sa cez nohy stoličky preniesie až do Mininho tela. Už sa mu nedá vyhnúť. V strehu a pripravená na útek, trochu ako ich napoly divoká mačka Libby, sa Mina vydá k dverám. Neotvorí ich hneď, ale nakukne cez priezor a naraz sa rozžiari. Na druhej strane stojí Herr Strobel s plstným klobúkom pritisnutým na hrud'

Mina odtiahne závoru, odomkne a prudko otvorí dvere.

„Herr Strobel!“

„Dobrý deň, Wilhelmina,“ číta mu z pier.

„Ako sa máte, Herr Strobel?“

Učiteľ zvráti tvár a zavrtí dlaňou z jednej strany na druhú.

„Chápem. Aj ja.“ Mina s veľavravným úškrnom ustúpi nabok a pustí ho dnu.

O niekoľko minút už na sporáku vrije kanvica. Mina sa spýta Herr Strobela, či si stále dáva kávu s mliekom a bez cukru.